

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN. HAVI FOLYÓIRAT.

Megjelenik július és augusztus kivételével minden hó végén.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Felelős szerkesztő és kiadó:	HIRDETÉSEK ÁRA:
Egész évre . . . . 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint . . . . . 15 kr
gyes szám ára . . . 25 kr.	Budapest, I. Pálya-utca 3.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: Olvasóinkhoz. — Internatus — Externatus. *Schäffer Károly.* — Hazai intézeteink felvételi feltételei. — Hazai intézeteink és iskoláink. *Zádor.* — Könyvszemle. — Vegyesek.

Olvasóinkhoz.

A kilenczedik évfolyamot kezdjük meg a mai számmal. Némileg változott viszonyok között indul meg ez az évfolyam, csak iránya marad meg ugyanannak, a mi eddig volt.

Önzetlenül szolgálni a siketnémák ügyének, meggyőződésből követni az eddigi irányt s meggyőződésünknek minden tekintetben szabadon adni kifejezést, ez felel meg lapunk méltóságának. Nem sóvárgunk semmiféle rejtett előnyökért, nem hallgatjuk el meggyőződésünket, ha azt látjuk, hogy ez által segíthetünk a siketnémák ügyén, az őszinte nyílt szónak maradunk barátai mindenkor a jövőben is.

Már ez az őszinte kijelentés is biztosíthat mindenkit arról, hogy személyi politikát nem üzünk s hogyha személyekkel vagyunk kénytelenek foglalkozni, ez csak működésükre s nem magánszemélyeikre vonatkozhatik. Éppen azért mindenkinek alkalmat adunk arra, hogy meggyőződését, működését a kellő világításba helyezhesse s megtámadtatván, azt védhesse. Eddig sem fordult s ezután sem fordulandó elő eset, hogy a nézeteket lenyügözni óhajtsuk; szívesen és örömmel fogadjuk a dolgozatot, bárkitől jöjjön is, ha a mienkével ellenkező nézetet vall is, ha szakszerűség szempontjából kifogás alá nem esik.

Munkatársainkat további közreműködésre kérjük fel

ez uton is, egyuttal kérjük azokat, a kik velünk együtt a kizárólagos tanítással foglalkoznak, hogy közleményeikkel keressék fel lapunkat. Működünk együtt a közös cél, a *siketnémák oktatás-ügyének* előmozdításán. Gyűjtsa meg fáklyáját a kinek van, de hozza el esetleg szerényebb fényű mécsesét is mindenki, hogy bevilágíthassuk azt a sötét ürt, a melyben védenczeink mintegy bezárva sanylódnak. Így egyesült erővel és kitartással még megérhetjük a jobb napok derültét s közelebb juthatunk célunk eléréséhez.

Lapunk minden hó végén jelenik meg a tanévben, mint ezt a mult évfolyam utolsó számában is jeleztük. Előfizetési ára 2 frt 50 kr. marad. Az előfizetési pénzek a „Kalauz“ kiadóhivatalának (Budapest, I., Pálya-utca 3.) küldendők.

Budapest, 1895. szept. hó.

A „Kalauz“ szerkesztősége és kiadóhivatala.

Internatus — Externatus.

Ezen a siketnémák kiképzésében annyira fontos tárgyat tevő kérdésben a szakemberek körében nagy viták folytak és folynak még ma is, daczára annak, hogy a gyakorlati tapasztalás a követendő igazi utat önként megmutatja. — Vannak olyanok, kik a siketnémák nevelésének és oktatásának leghelyesebb megoldását csupán csak az internatussal egybekapcsolt intézetben tartják lehetségesnek; mások ismét, tekintettel a kiképzés céljára, t. i. a siketnémák a gyakorlati életre leendő alkalmassá tevésére s azonfelül költségkimélés szempontjából is az externatus szószólói.

Az in- vagy externatus csak eszköz a cél elérésére. Logikailag ezen kérdés sarkpontja tehát az elérendő cél. — Mint minden iskolának, úgy a siketnéma-intézetnek is főfeladata csak az leendő, hogy a reá bizott siketnéma gyermeket nevelés és oktatás által a gyakorlati életben való boldogulhatásra képessé tegye. A siketnéma-intézetnek azonban ezen felül még az a fontos teendője is van, hogy a siketnéma gyermeket a hangbeszéd megadása által először is *emberré* s csak azután az élet számára *hasznos és munkás emberré* nevelje.

Altalánosán elismert tény, hogy a siketnémáknál a fent kijelölt cél elérése nagyobb nehézségekkel jár, mint az épérzőkűeknél, a miből természetesen következik az, hogy a cél elérésére amazoknál más, megfelelőbb eszközöket is kell alkalmazni, mint emezeknél.

Különös nehézségnek tekintem a siketnémák-oktatásánál azon körülményt, hogy a szülők csak kivételesen, idegenek pedig absolute nem tudnak helyesen bántani a siketnéma gyermekkel, a mit bizonyítanak azok a rossz tulajdonságok, melyekkel felszerelve egy ilyen gyermek az intézetbe lép. Ha tehát a szülők sem tudnak helyesen eljárni saját siketnéma gyermekökkel szemben, hogyan lehessen csak feltételezni is azt, hogy idegen, laikus ember képes volna arra? Nem fog-e az még több kárt előidézni? Tetézi a bajt még azon körülmény is, hogy a kellő, tapintatos bánásmód hiányában az idegen, laikus embert még a türelme is cserben hagyja, a mi a káros következmények kiszámíthatatlan sorát vonja maga után p. o. a dacz, az engedtlenség, a boszuállásra való hajlam, a veszély, hogy a gyermek eltűnik, hogy kárt szenvedhet lélekben és testben egyaránt stb.

Ezekből tehát az következik, hogy a kezdő siketnéma tanuló-nak csakis internatusban van a helye.

Az internatus ellenzői kiváló indokként említik fel azt, hogy az internatusban nevelt és oktatott gyermek látköre szűk.

Elfogadom ezen indokot ott, a hol az eljárás téves és a tanítási módszer helytelen. Tény az, hogy a legjobb oktatási eszköz maga a természet; de tény az is, hogy ezen fontos eszközt az internatusban éppen úgy fel lehet használni, mint bármelyik magánháznál, sőt még jobban és okszerűbben is, miután ott a szakember vezérli a növendékeket, holott az internatuson kívül hiányzik a helyesen vezető, útbaigazító kéz. Az internatusban levő gyermek is bőségesen részesülhet a természet és a mindennapi élet látványaiban, még pedig a leghelyesebb didaktikai elvek alkalmazása mellett vezetett excursiók által.

Míg tehát ezek szerint az oktatás az internatus által nemcsak hogy nem szenved, de sőt határozottan nyer, addig a siketnéma helyes nevelése az internatus nélkül egyenesen szenved. Az internatusban ugyanis nemcsak helyesen vezethető és utasítható a növendék, hanem a szakszerű felügyelet folytán még kellőkép ellenőrizhető is; ez a dolog positiv oldala. Az internatuson kívül a laikus ember nem adhatja meg a szükséges nevelési és erkölcsi utasításokat, miután nem értekezhetik kellőkép a siketnéma gyermekkel, sőt az ellenőrzést is csak a legritkább esetekben viszi keresztül s azt is csak hiányosan, úgy hogy a zsenge gyermek sok olyan dolgot lát és vesz észre, melyek lelkét megmételtyezik s a mikről legjobb lenne, hogy egész életén át fogalmat se szerezne; azonkívül sok csúfságot kell az ilyen szerencsétlen, ítélsre még képtelen gyermekeknek elsen-

vednie internatuson kívül a durva és ingerkedő emberektől, ami a dolog negatív oldala.

A tapasztalásból és a gyakorlati életből kell tehát meríteni az indokot e kérdés helyes megoldására, mert a zöld asztal mellől nem tekinthető át a tényállás a maga egész valóságában.

A fentiekből könnyen belátható, hogy az *internatus* az *oktatásra nézve határozottan előnyös, a nevelésre nézve pedig absolute nélkülözhetetlen.*

Állittatik, hogy az internatus nagy akadály a hangnyelv tökéletes elsajátításának és igen terjeszti a jelnyelvet.

Hogy ezen állítás mennyire téves, ezt legjobban bizonyítják a fennálló internatussal egybekapcsolt intézetek, másrészt pedig azon növendékek is, kik magánházakban vannak elhelyezve.

Tapasztalat alapján konstátálhatom, hogy internatusbeli növendékeknél — természetesen csak akkor, ha a hangnyelvet már némileg elsajátították — szigorú ellenőrzés és kedves bánásmód folytán a jelnyelvet, habár nem is teljesen kiirtani, de mindenestre legalább igen csekély minimumra lehet leszorítani. Sőt kellő vezetés mellett a gyermek nyelvi anyaga bővíthető, beszédképessége fejleszthető és kiejtése kellémesebbé tehető. Az internatuson kívül levő gyermek e tekintetben sokkal, de sokkal rosszabbul áll. Az érzékű emberekből álló környezet ugyanis nagyon hajlandó jelezni csupa kíváncsiságból, de tudvágyból is. De sokkal gyakoribb az a körülmény, hogy az érzékű ember, miután a siketnéma nem olvas le s nem érti őt meg elég gyorsan, türelméből kifogy s a könnyebb kisegítő eszközhöz, a jelnyelvhez folyamodik. Ezt pedig a szakember nem ellenőrizheti, nem akadályozhatja meg, a minék szomorú következménye az, hogy az ilyen siketnéma többet jelez, mint az internatusbeli iskolatársai.

Ebből ismét belátható, hogy *a legfontosabb dologra, a hangnyelvre nézve az internatus az externatussal szemben elsőbbséggel bír.*

Ismeretes tény, hogy a hallásuktól megfosztott siketnémák ezer meg ezer veszélynek vannak kitéve az utcákon és minden élénk forgalmú, el nem zárt helyen, különösen a városokban. Az internatus őrzi és megmenti őket a veszélyektől. Mentve vannak-e a szerencsétlenek az externatus folytán a számtalan veszélytől? Bizonyára nem!

Mint fontos indokot hozzák fel az externatus mellett még az olcsóbb és könnyebb eltartást. Ez relative helyes, mivel nagyobb családban egy gyermek az étkezésre nézve nem tesz nagy különbséget. De ez csak addig elfogadható indok, míg nincsen bebizonyítva az, valjón a internatusban nem lehetne-e szintén ily olcsón, esetleg még olcsóbban és jobban ellátni őket. Minden dolognak meg van a maga saját elintézési módja; ez áll itt is! Hogyha p. o. az intézet maga akarja az internatusokat ellátni, természetes, hogy ahhoz sok anyag, személyzet, helyiség

és berendezés igényeltetik, melyek együtt véve nagy költséget okoznak úgy, hogy ilyformán egy gyermek ellátása sokkal többbe kerülne, mint akármelyik drágább magánháznál. Ez azonban a megoldásnak helytelen módja. Miért ne kövessük inkább azon módot, mely több másféle állami és magán intézménynél igen czélszerűnek és olcsónak bizonyult be, p. o. az állami fogházakban és fegyintézeteknél, vagy a mely mód egy honi siketnéma intézetbe is bevezettetett s igen jónak mutatkozik. Ezen eljárás nem más, mint az *ellátás bérbeadása az intézet részéről gyakorlandó szigorú ellenőrzés mellett*. Az ellátandók sokasága, az anyagnak tömeges beszerzése teszik olcsóbbá az ellátást. Ebben rejlik az internatusi ellátás olcsóbságának titka, a mi manapság elterjedt felfogás. A növendékek nevelés, oktatás, fegyelem, foglalkozás, rend tekintetében közvetlen az intézethez tartoznak, míg az illető vállalkozó az étkezésről, öltözködésről s az éjjeli nyughelyről köteles gondoskodni s pedig mindenben a megállapított házi- és rendszabályok értelmében kell eljárnia, melyeknek szigorú betartását a tanári testület, első sorban pedig az intézetben lakó igazgató ellenőrzi.

Ez az olcsóbb és könnyebb ellátási mód direkt az internatus mellett szól. De az *externatus* mellett is szólnak jogosult és igen fontos indokok.

Mint már említém, a siketnéma-intézet főfeladata a siketnémát a hangnyelv tanítása által az emberi társaságnak visszaadni, azonkívül pedig őt a gyakorlati életre mindenképen előkészíteni.

E kettős czélt kettős eszközzel kell törekednünk elérni. Midőn azt állítottam, hogy az internatus nélkülözhetetlen, akkor ez csak egy bizonyos időszakra vonatkozik, t. i. az *internatus azon időpontig a leghelyesebb intézmény a siketnémára nézve, míg ez sötét szellemi, esetlen testi- és a hangnyelv elsajátítása által úgynevezet nyers állapotából némi műveltebb fokra emelkedik, a mi körülbelül az alsó 4. vagy 5. osztályban átvett nevelés- és oktatás folytán sikerül*. Ezen idő alatt némileg önállóvá válik a siketnéma, a ki képes a hangnyelv segélyével embertársaival értekezni; a ki azon helyzetben van, hogy a kellemetlenségek ellen védekezni, a veszélyeket pedig kikerülni képes s elég ügyességgel bír arra, hogy az intézetet távolabb helyről minden baj nélkül látogathassa; a ki a külső benyomásokat kellőképen megítélni és méltatni képes s azokat saját művelődési céljaira felhasználni tudja és végre, a ki szellemi látkörét párosulva a hangnyelv használatával bővítheti, kiegészítheti.

Ezen időpont beálltával az internatus elveszti a növendékre nézve előnyét és következik az externatus szerepe. Ekkor a növendék iskolán kívüli idejét magánházakban halló és beszélő emberek között töltse, hogy a valódi életet a maga lényegében megismerje, a látottakat, tapasztaltakat a maga előnyére fel-

használja, hogy kikerülven az intézetből, ne érezze magát az életben idegennek.

Tehát az externatus ép oly szükséges, mint az internatus; mindkettő egymást kiegészítő eszköz arra, hogy a siketnéma-gyermek emberi feladatára kellőképen előkészíttessék, csak az időpontot kell helyesen megválasztani, vagy más szóval: az eszközt kell okoszerűen méltányolni. Ehhez képest pedig a négy-öt alsó osztályú növendékek számára az internatus, a következő évfolyamoknak pedig az externatus a célravezető és megfelelő eszköz.

Schäffer Károly

Hazai intézeteink felvételi feltételei.

A váczi intézetben.

1. Növendékekül a nemre való tekintet nélkül csak egészséges siketnéma gyermekek vehetők föl, vagyis olyanok, akik siketségük miatt némák s a hallás híján semmiféle testi fogyatkozásban avagy tehetetlenségben és semminemű szellemi gyengeségben, avagy képezhetetlenségben nem szenvednek. Így rendeli ezt az intézetnek 1802. augusztus 14-én kelt latin szövegű szervezeti szabályzata 4. §-ának b) pontjában.

2. Ha a most ismertetett szabály ellenére megtörténnék, hogy akár hibás orvosi megfigyelés, akár a valósággal nem egyező orvosi bizonyítvány alapján valaki növendékül felvétetnék, azt a szabályellenes eljárás kitudása után a Nm. vallás- és közoktatásügyi Minisztérium 1881. évi augusztus 25-én 23238. sz. a. kelt magas rendelete meghagyásából hozzátartozói kötelesek az intézetből azonnal elvinni.

3. Minőségre nézve lehetnek a növendékek bentlakók, vagy bejárók. Előbbiek az intézetben oktatást és teljes ellátást kapnak; utóbbiak az intézetben csak oktatásban részesülnek, ellátásukról pedig hozzátartozóik az intézeten kívül gondoskodnak.

4. A bentlakó növendékek fizetők, vagy nem fizetők. A nem fizetők országos, vagy magán alapítványt élvezvén, az intézetben ingyen oktatásban és ellátásban részesülnek, miket a fizetők csak időről-időre megállapítandó évi díj lefizetése mellett kapnak.

5. Korra nézve csak 7 éven fölül és 10 éven alul fogadhatók be siketnéma gyermekek bentlakásra. A kintlakók, kiket hozzátartozóik saját költségükre és felelősségükre neveltetnek, e szabály alól kivételnek.

6. Országos alapítványi hely elnyeréseért a Nm. vallás-

és közoktatásügyi Minisztériumra címzendő a folyamodvány; magán alapítványi helyért pedig az alapítóra, vagy annak megbízottjára.

7. Ugy az országos, mint a magán-alapítványi hely elnyerése végett beadott folyamodványokhoz következő melléklek csatolandók:

- a) keresztlevél, vagy születési bizonyítvány;
- b) a gyermek siketnémaságát igazoló orvosi bizonyítvány, mely az igazgatóságtól bármikor kapható, erre alkalmas űrlapon foglalt kérdésekre adott tüzetes és szakszerű feleletek feljegyzéséből áll és az 1. és 2. pontban mondottak figyelembe vételével mindenkor a tiszti orvos által állítandó ki;
- c) himlő-oltási bizonyítvány;
- d) hatóságilag kiállított kimutatás a családi- és birtokállapotról.

8. Az országos alapítványért folyamodók az évenként megüresedő helyekre mindaddig pályáznak, míg 10-dik életévüket túl nem haladták. E korig folyamodványaik az igazgatói irodában tartatnak s az alapítványi helyek betöltése idején, minden évben a Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Minisztériumhoz terjesztetnek fel, melynek kinevezésétől függ az üresedésbe jött országos alapítványi helyek betöltése. A kinevezés eredményéről minden esztendőben értesítést kapnak a folyamodók, akik pedig túlhaladott koruk miatt a pályázók sorából töröltenek, ezen alkalommal egyúttal összes okirataikat visszakapják.

9. Ami az alapítványok számát illeti, van intézetünknel a) országos ingyen alapítványi hely 43, b) magán alapítványi hely 38, összesen: 81.

10. Az intézetben lakó fizető növendékek két részletben előre fizetendő évi 300 forintnyi díjért a tanérok és tan- és egyéb helyiségek számához képest, minden tanév elején, előleges bejelentés mellett, az igazgató által vétetnek fel. De mielőtt ez történnék, tartoznak az érdekeltek az a) b) c) d) alatt föntebb említett okmányokkal együtt egy hatósági bizonyítvánnyal igazolni, hogy a felveendő gyermekért járó évi díjat kellő időben — félévenként előre — befizetni képesek.

11. Mind a háromféle bentlakó növendékek, midőn az intézetbe felvétetnek, ha fiúk: egy féltuczat inget, ugyanannyi lábravalót, zsebkendőt, kapezát vagy harisnyát, továbbá 3 törülközőt, egy pár cipőt vagy csizmát; ha leányok: egy féltuczat inget, harisnyát, zsebkendőt 3 nyakkendőt és törülközőt, végre egy pár cipőt tartoznak magukkal hozni.

12. Mind a háromféle növendék kap az intézettől a hasznos elemi ismereteknek és az intézetben műhelylyel bíró valamely iparágnak, illetőleg a női kézimunkának elsajátítására szolgáló 6, esetleg 8 évi tanfolyam alatt teljes élelmezést, felső téli és nyári, valamint fehér ruhát, ágyneműt, tankönyvet és taneszkö-

zőket; betegség esetén pedig az intézet költségén gyógyítást, ápolást és gyógyszereket.

13. A bejáró növendékek, ha vagyonosabb szülők gyermekei 10 frt 50 kr. tandíjat fizetnek, mely összeget azonban a magas minisztérium a szegényeknek elengedi. E bejárók az intézetben lakó többi növendékekkel együtt taníttatnak és neveltetnek, valamint iparos kiképztetést is nyernek az intézet műhelyeiben; élelmeztesükről s más tekintetben való ellátásukról s elhelyezésükről azonban hozzátartozóiknak kell gondoskodniok.

A kolozsvári intézetben.

1. A növendékek felvétele rendszerint minden év augusztus havában történik.

2. A felvétel iránti kérvények az intézet felügyelő-bizottságához terjesztendők és június 30-ig benyújtandók.

3. A felvételi folyamodványhoz a születési, himlőoltási s a siketnémaságon kívüli testi épséget igazoló bizonyítvány melléklendő.

4. Alapítványi helyet vagy segílyt kérő növendék kérvényéhez szegénységi bizonyítvány is csatolandó.

5. A növendékek előlegesen és személyesen bemutatandók az intézet igazgatóságának, hogy az a növendékek szellemi képességéről meggyőződést szerezhessen.

6. Az intézet növendékei vagy bennlakók, vagy bejárók.

7. A bennlakók teljes ellátásáról az intézet gondoskodik, — a bejárók ellátásáról a szülők, vagy gyámok tartoznak gondoskodni.

8. Az intézeti ellátás díja tíz hónapos tanévre 160 frtban van megállapítva, mely összeg havi 16 frtos előleges részletekben fizetendő. A felügyelő-bizottság azonban ezen díjat belátása szerint felebb is emelheti, vagy lejjebb szállíthatja.

9. A felveendő siketnémák rendszerint ne legyenek 7 évesnél fiatalabbak és 12 évesnél idősebbek.

10. Minden növendék egyelőre két havi próbaidőre vétetik föl és csak ezen próbaidő elteltével határoztatik el, vajjon az intézeti növendékek sorába végleg felvehető-e?

11. Hülye siketnémák az intézetbe fel nem vehetők.

12. A felveendő növendék szülői vagy gyámjai kötelesek a gyermek minden viszonyáról igaz és kimerítő adatokat közölni.

13. Minden növendéket a felvételkor az intézeti orvos megvizsgál.

14. A felvett növendékek legkésőbb szeptember hó 3-áig az intézetben az igazgatónak átadandók.

15. A növendékeket akár fizeteses, akár ingyenes ellátás-

ban részesülnek, a szükséges ágyneművel és fehérneművel s tisztességes ruházattal a szülők, vagy gyámok kötelesek ellátni.

16. A növendékek be- és hazaszállítása a szülők, vagy a gyámok költségein történik.

17. Az alapítványi helyek betöltésénél az általános szabályok szintén irányadók, azon kijelentéssel, hogy az alapítók kinevezési jogai épségben tartatnak és az alapító-levél határozmányai mérvadók.

A temesvári intézetben.

1. Az intézetbe felvétetnek siketnéma fi- és leánygyermek-
kek vallás és nemzetiségű külömbség nélkül. (2. §.)

2. Életkorra nézve a betöltött 7. életév követeltetik.

3. A felvételi folyamodványhoz melléklendő:

a) kereszt- vagy születési-levél;

b) himlőoltási- és orvosi bizonyítvány;

c) a segélykérőnek vagyontalansági vagy szegénységi bizonyítványa.

4. E folyamodvány mellékleteivel a kihirdetett időben a felügyelő-bizottság elnökségéhez küldendő be.

5. A növendékek felvételük előtt az igazgatónak bemutatandók, hogy az azoknak tanképességéről meggyőződést szerezhessen.

6. A szülők (gyámok) a felvételtől értesíttetnek.

7. A felvett növendékek kötelesek legkésőbbben szeptember hó 6-án az intézetben megjelenni.

8. A helybeliek bejárók, a szülők (gyámok) kötelesek azokat pontosan és tisztán elküldeni és az iskolai kellékekről (tan-
könyvekről, írkákról stb.) gondoskodni.

9. A vidéki gyermekek bennlakóknak tekintetnek. Ezen gyermekek, ha csak a szülők másképp nem gondoskodnak, a felállított tápintézetbe (asylumba) vétetnek fel. Ez esetben tartoznak gyermekeiket ruhával, fehér- és ágyneművel ellátva elhozni, tanszerekkel felszerelni; a teljes ellátásról azonban az igazgató felügyelete alatt álló és annak felelős „tápintézet-
vezetőnő“ gondoskodik.

10. A fizetéses felvett gyermekekért az egész tanévre — 10 és fél hónapra, vagyis szeptembertől kezdve bezárólag július hó 15-ig — tandíj és ellátási költség czímén 165 frtot félévi részletekben, avagy a felügyelő-bizottság különös engedélyével havi részletekben fizetendő.

11. Úgy a helybeli, mint a vidéki gyermekek csak az igazgatótól nyert engedély mellett mehetnek szabadságra.

12. A tanév nyilvános vizsgálatall rekesztetik be, ezen berekesztés után a gyermekek „értésítőkkal“, illetőleg „bizonyítványokkal“ ellátva elbocsájtatnak; az utazási költségeket a szülők tartoznak fedezni.

Hazai intézeteink és iskoláink.

A váci, kolozsvári és temesvári intézet mult tanévi értesítőiből a következő adatokat közöljük :

a) A növendékek száma. Legtöbb növendéke volt a váci intézetnek s pedig 97 fiú és 72 leány, tehát összesen 169. A növendékek ezen nagy száma miatt parallel osztályok felállítása volt szükséges. Így volt négy I. osztály, két II. osztály, két III. osztály és két V. osztály; a többi osztály mindenikéből csak egy-egy volt, vagyis az osztályok száma 14. Még így is sok növendék jutott egy-egy tanítóra. Az I. a) osztályban 15, az I. b) 13, az I. c) 15, az I. d) 16, a II. a) 11, a II. b) 11, a III. a) 12, a III. b) 11, a IV. 12, az V. a) 10, az V. b) 8, a VI. 20 (!), a VII. 8, a VIII. 7 növendék tanult. Bejáró volt 75, bennlakó: 94. Vallás szerint volt 132 róm.-kath., 4 gör.-kath., 15 ev.-ref., 14 ág.-ev. és 4 izraelita vallásu növendék. — A 169 növendék közül nem osztályoztatott: 3 növendék betegség miatt, 8 fejletlen és 3 képezhetlen növendék; 1 növendék meghalt. — Az osztályozott 154 növendék közül 16 (vagyis 10.40%) nyert elégtelen osztályzatot.

A kolozsvári intézet növendékeinek száma: 49 és pedig 34 fiú és 15 leány. Bennlakott: 37 növendék, bejárt: 12 növendék. Vallás szerint volt: 16 róm.-kath., 2 gör.-kath., 21 ev.-ref., 2 ág.-ev., 3 unitárius és 5 izraelita vallásu növendék. A mult évben új növendékeket nem vettek fel, miért is ezen évben I. osztály nem volt. A II. osztály 9, a III. 10, a IV. 8, az V. 10 és a VI. osztály 12 növendéket számlált. A 49 növendék közül 1 évközben kimaradt, 1 pedig mint rendkívüli hallgató nem osztályoztatott. Az osztályozott 47 növendék közül 7 növendék (vagyis 14.80%) nyert elégtelen osztályzatot.

A temesvári intézetben 47 növendék nyert oktatást. Ezek közt volt 27 fiú és 20 leány. Vallás szerint volt: 36 róm.-kath., 7 gör.-kel., 1 ev.-ref. és 3 izraelita vallásu tanuló. A segélyezett növendékek asylumban nyertek ellátást, a többiek szülőiknél laktak. Asylumban nyert ápolást 22 növendék. A növendékek 5 csapatba beosztva nyertek oktatást. Volt pedig I. a) osztály 14, I. b) osztály 13, III. osztály 7, V. osztály 7 és VII. osztály 6 növendéssel. — A növendékek közül 1 meghalt, 3 kimaradt, 3 pedig szellemileg gyenge volt. Az osztályzatot nyert 40 növendék közül 2 (50%) kénytelen osztályt ismételni.

Mind a három intézet növendékei iparilag is oktattattak és pedig a váci és kolozsvári intézetben a III. tanévtől (nem mind, csak a fejlettebbek), a temesvári intézetben pedig az V. tanévtől kezdve. — Vácson 47, Kolozsvárott 16, Temesvárott 6, összesen 69 növendék tanult mesterséget és pedig: 19 cipész-mesterséget, 18 szabó-, 13 asztalos-, 5 esztergályos-, 5 könyv-

kötő-, 5 kárpitós-mesterséget; 3 növendék volt betűszedő, 1 pedig kosárfonást tanult.

b) Tanítók.

A váci intézet tantestületét képezte: 1 igazgató, 15 szaktanító, 1 rajztanár, 1 kézimunka-tanítónő és 4 hitoktató. Egy szaktanítóra tehát átlag 11:33 növendék jut.

A kolozsvári-intézet tantestülete állt 1 igazgatóból, (ki osztályt is vezetett) 4 szaktanítóból, 1 kézimunka-tanítónőből és 3 hitoktatóból. Egy tanítóra átlag 9:8 növendék jut.

A temesvári-intézetben 1 igazgató (ki maga is osztályt vezetett), 4 szaktanító, 1 kézimunka-tanítónő, 1 bejáró rajztanár és 4 hitoktató eszközölte a tanítást. — Egy szaktanítóra tehát 9:8 növendék jutott átlag.

A heti tanórák száma volt:

a) a váci intézet I. osztályában 24, a II. osztályban 26, a III. osztályban 27, a IV.-ben 30, az V.-ben 30, a VI.-ban 30, a VII.-ben 31, a VIII.-ban 31;

b) a kolozsvári-intézet II. osztályában 28, III.-ban 28, a IV.-ben 31, az V.-ben 31 és a VI.-ban 31;

c) a temesvári-intézet I. osztályában 30, a III.-ban 31, az V.-ben 32 és a VII.-ben 36. Ezen óraszámokba sem a házi ipar sem az iparórák nincsenek beszámítva.

Zádor.

Siketnéma-tanítói képző-intézet. A nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi Minister Úr az 1895. aug. 8-án kelt 40295. sz. rendeletével a siketnéma-tanítóképzést, mely eddig részben Vácztott, részben a budapesti paedagogiummal kapcsolatos siketnéma-intézetben volt, újra szervezvén, a váci országos siketnéma-intézetnél rendszeresítette. Az eddig gyakorlatban volt tanulmányi ágak mellé felvételgett még az *emberi boncz- és szervezettan*, melynek előadásával Dr. Csáky Tivadar irgalmasrendi főorvos bizatott meg. A többi tárgyak, nevezetesen a *phonetika* előadásával Együd Lajos, a *siketnémák lélek- és nevelés-tanának*, valamint a *siketnéma-oktatás történetének* tanításával Berinza János, a *siketnéma-oktatás módszertanával* pedig Borbély Sándor intézeti-tanítók bizattak meg. Az országos intézetnél szervezett gyakornoki tanfolyam számára, valamint a képesítő vizsgálatra is új szabályzatok dolgoztattak ki, melyeket ajánlunk a tanítóképezdei tanítójelöltek figyelmébe. (Valjon honnan szerezzenek ezek tudomást a szabályzatokról? Szerk.)

Könyvszemle.

Handbuch der Taubstummenbildung. Im Vereine mit verschiedenen Fachgenossen herausgegeben von *Eduard Walther*, Direktor der königlichen Taubstummen- und Taubstummenlehrer-Bildungs-Anstalt zu Berlin. — Berlin 1895. Verlag von Elvin Staude. 12 Mark.

Walther neve nem ismeretlen a magyar szakferfiak előtt. 1882-ben irta meg terjedelmes történeti munkáját, a melylyel egyszerre ismert lett hazájában és külföldön egyaránt s a mely mint komoly, önálló gondolkozásu egyént tártá őt elénk. Az „Organ“-ban időközönként megjelent cikkei és ezen munkája szerezték meg számára a berlini kiváló állást, a hol nemcsak mint siketnéma-tanító, hanem mint a tanítóképző lelke is nagy befolyást gyakorol a siketnéma oktatásügy fejlődésére.

Jelen munkája, mely terjedelménél (748 oldal), de tárgyánál fogva is páratlan a szakirodalomban, ezen minőségében szerzett tapasztalatai és tanulmányainak eredménye. Minden sorából kilátszik a gondolkodó egyén, a ki nemcsak a szakirodalomban jártas, hanem saját tapasztalatokkal is bőven rendelkezik.

A mű öt szakaszra oszlik. Az első az intézetek külső szervezetéről, a második a növendékről, a harmadik a siketnéma-tanítóról, a negyedik a növendékek képzéséről, az utolsó a kilépett növendékek testi és lelki jóvoltát czélzó intézkedésekről szól.

A mű tehát felöleli a nevelés-tanítás minden részét s útmutatásul szolgál a tanítónak, de az érdeklődőnek is. Azt hiszem leghelyesebben járok el, ha e lapok terjedelmének megfelelőleg a szakaszokat egyenként tárgyalom s a mű birálatába utólag bocsátkozom.

Az első szakasz, a mely az intézetek berendezéséről szól először is az iskola-szobák nagyságát, a padok elrendezését és alakját, továbbá a helyiségek számát határozza meg. Minden osztály számára külön tantermet s egyes padokat talál legczélszerűbbnek s mint elkerülhetlen kellékeket, 1 szekrényt, 2 falitáblát és egy állványt a képek számára.

A növendékek felvételi idejéül a betöltött 7 évet tartja legajánlatosabbnak, a kik azután 8 éves tanfolyam alatt végezzék el a tanulni valókat. Egy-egy osztályba 10 növendék jusson s minden osztálynak külön tanítója legyen. Ez okból kisebb intézetekben újabb felvételt csak hosszabb idő multán tart megengedhetőnek, nehogy egy tanító két osztályt legyen kénytelen tanítani. Nagyobb intézetekben a növendékek képességek szerint külön is csoportosíthatók s bár a külön csoportosítás haszna még nincs teljesen beigazolvva, Walther az elválasztás mellett tör lándzsát. Ugyancsak azt tartja helyesnek, hogy a növendékek,

legalább az alsó három osztály növendékei 1 tanítótól nyerjenek oktatást, általában osztályrendszer uralkodjék s a szakrendszer csak kis mértékben nyerjen alkalmazást. Az intézetek berendezése olyaténkép volna leghelyesebb, hogy a növendékek az első 3 évben intézeti, azután házi nevelést kapjanak.

A második szakasz a siketnéma testi- és szellemi állapotával foglalkozik, kiterjeszkedvén a siketség és okaira, a siketség gyógyítására, a siketség fokaira, a hallási gyakorlatokra s halló-csővekre, továbbá a siketség következményeire testi és szellemi tekintetekben. A jelbeszédről szólva, annak általában nagy fontosságot tulajdonít, de a tanításnál annak mellőzését tartja helyesnek.

A harmadik szakaszban a siketnéma-tanítóban megkívánt tulajdonságokat s előképzettséget sorolja fel. Szerinte a tanítónak alapos paedagogiai képzettségűnek kell lennie s ez esetben alkalmas arra bármely egyén is, ha egyuttal ép testű és ép beszédszervekkel bír.

A negyedik szakasz tárgyalja a siketnémák nevelését és oktatását. A szülői ház csekély értékű nevelésének javítási módjait feltüntetve, az intézeti nevelés céljául a vallás-erkölcsös egyénné képzést állítja fel s ennek eszközeiként a példaadást, a szoktatást, a fenytő eszközöket, melyek közül a legvégső esetben a testi fenytés is szerepel, (!) továbbá a tanítást véve fel, ezek alkalmazását illetőleg ad utasításokat.

Az oktatásra áttérve mindenekelőtt az élőszó tanításának szükségességét, azután a módszereket tárgyalja, kiemelvén, hogy a németeknek joguk van arra, hogy az élőszó módszerét német módszernek nevezzék el. Majd a nyelvoktatás fokaikat állítja fel s megkülönböztet: 1. előkészítő, 2. alapvető, 3. kibővítő és 4. befejező nyelvoktatást.

A nyelvoktatás ágaiként szerepel: 1. rendszeres nyelvoktatás és 2. társalgás. Előbbinek alágai: a mechanikus-beszélés, az anyagi nyelvoktatás s az alaki nyelvoktatás.

A beszéd részeinek és azok működésének leírása után, a hangok felosztását és a hangképzés módját közli. E rész után kezd meg a siketnémák hangképzési eljárásának ecsetelését s az előkészítő-oktatás módszerét. A mechanikus-beszédgyakorlatoktól a növendékek tiszta és folyékony kiejtésének elérését várja s bár értelemnélküli szótag összefüzéseket is alkalmaz, nem akarja ezt a végletekig vinni.

Egyik legfontosabb része a könyvnek a szemléltető-oktatás módszerének leírása. Sok tudással, a történelmi fejlődés világos és rövid elmondásával s az eljárás minden irányának megkövetésével igyekezik e fontos tantárgynak a kellő helyet biztosítani. Ennek a résznek tanulmányozása közben tűnt fel előttem egy olyan körülmény, melyet megemlítenem kell. Azt t. i.: hogy Walther és Taritzky nézetei mennyire megegyeznek ezen

oktatást illetőleg. Nemcsak a fejezetek egymásutánja, de a gondolatok, kifejezések, szavak, az eljárás indokolása, minden, minden olyan azonos, hogy ha nem tudnám, hogy a németek közül talán senkisé is tud magyarul, azt kellenék hinnem, hogy ez eszméket Walther Taritzky Ferencz kartársunk 1892-ben megjelent „A siketnémák nyelvoktatásának módszertana“ című munkájából vette át. Így azt kell hinnem, hogy e két szakférfiu között a gondolatoknak és szavaknak bizonyos telepátiás associatioja*) áll fenn, hogy ők ketten teljesen azonos gondolkozásmóddal bírnak. Walther a szemléltető-oktatást az olvasókönyvtől teljesen függetlenül kívánja taníttatni s előkészítő, alapvető, leíró és kiegészítő szemléltető-oktatást különböztet meg. A képet csak mint szükségbeli eszközt ajánlja használni, elébe helyezi a valódi tárgyak megtekintését, esetleg azok hű utánzatait.

Az olvasás-tanítás a beszéd alakjainak megértésére vezet s a beszédet, eltérőleg a szemléltető-oktatástól, mint egészet állítja elénk, ezért csak később lép fel tantárgyként. Vég célja, hogy a növendéket arra képesítse, hogy az egyszerűbb népies olvasmányokat megérteni képes legyen. A gyermekekben az olvasás vágyát is fel kell ébresztetni s arra sarkalni, hogy maguktól is olvassanak.

A nyelvvalakok tanítására külön órákat szab meg, mert ahhoz, hogy a gyermek a beszédet ösztönszerűleg tanulja meg, kevés a remény, de akkor sem érnénk célzt a külön órákkal, ha a nyelvvalak tanítás, az olvasás és szemléltető-oktatással nem volna szoros kapcsolatban.

A fogalmazásokat a IV. iskola-évben kezdik meg leghelyesebben a növendékek és pedig napló írással, míg a tulajdonképi fogalmazások a VI. iskolai évben kezdődnek és pedig leírások, összehasonlitások, elbeszélések utánzása, földrajzi, történelmi s természetrajzi stb. tárgyuak.

A társalgás a napi életből veszi anyagát s a gyermekek előhaladottságához mérten egyszerűbb, vagy bővítettebb mondatokkal folyik. Az leendő helyes társalgás, mely a közvetlenül tapasztalt, vagy átélt dolgokat rögzíti meg helyes formában.

(Folytatása következik.)

---

*) Talán inkább annexiója. Ajánljuk a bíráló írójának, hogy a régebbi munkákat és folyóiratokat is tanulmányozza. Így csakhamar rá jut arra a felfedezésre, hogy Walther könyvének ez a része a „Blätter für Taubstummtenbildung“ 1887/88-iki első évfolyama 5, 8, 17—23-ik számaiban, tehát Taritzky munkájának megjelenté előtt, igen csekély eltéréssel már közöltetett. — Szerk.

Vegyesek.

Kérjük munkatársainkat, hogy közleményeiket legkésőbb a hó 20-áig mindenkor beküldeni sziveskedjenek. A később beérkezett kéziratok a következő számra maradnának s így jelentőségükből veszthetnének.

Megbízatus. Pivár Ignác, a váczai intézet igazgatója, a vakok intézetének ideiglenes vezetésével bízott meg. Távollétében Pertik Gyula vezeti a váczai intézet ügyeit.

Kinevezések. A Nagyméltósági vallás- és közoktatási magyar kir. Ministerium a váczai intézetben megürült alapítványi helyekre kinevezte a következő siketnéma gyermekeket: orsz. alapítványra, Velk Károlyt, Vörös Imrét, Hugyó Gyulát, Huszár Imrét, Knodl Paulát, Mészáros Jankát, Stephan Zoltánt, Veréb Józsefet, Burbócs Emiliát és Fábíán Pált. — Az Oltványi István-féle alapítványi helyre a csanádi püspök kijelölése alapján Kovács Rozáliát, a Jankovics Márton-féle alapítványra a jankováczi plébános által ajánlott Baranyovits Jánost, a „Mária“ alapítványra Esztergom város kijelölése alapján Molnár Ilonát.

Érdekes újítás. Eddig Magyarországon lehetetlen volt az év nevezetesebb eseményeit könnyen áttekinthető alakban számon tartani, mert bármely hírlap egy évfolyama oly nagy terjedelmű és oly nehezen áttekinthető, hogy ennek a czélnek nem igen felelt meg. Most a Budapesten megjelenő „*Világnapló*“ azt az érdekes újítást léptette életbe, hogy ügyesen összeállított rovatjai végén lexikonszerű naplót vezet hétről-hétre minden nevezetesebb eseményről s így az év eseményei datum szerint könnyen áttekinthetők. A „*Világnapló*“ hetenként, szombaton jelenik s 6 frt az évi előfizetési ára. Budapest, Révay-utca 14.

Figyelmeztetés. A II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus rendező-bizottsága a f. évi június 14-én felhívást tett közre, a melyben kérte a tanítói s tanári egyesületeket, testületeket, a tanítással s neveléssel foglalkozó polgárokat, valamint a tanügybarátokat, hogy a kongresszus összes- és szakosztályüléseinek tárgyalásaira *tételeket* s *előadókat* megjelölni s javaslataikat legkésőbb *szept. 30-ig* beküldeni sziveskedjenek. Az elnökség ujjalag tisztelettel felkéri az egyesületeket, testületeket s az egyeseket, hogy javaslataikat a nevezett határidőig az elnökséghez (Budapest, József-körút 85.) küldjék be, nehogy a kongresszus kellő előkészítése fennakadást szenvedjen.

Szerkesztői üzenetek.

Elwin Staude, Berlin. Das schöne Werk mit Dank erhalten. In dieser Nummer beginnt eine Besprechung desselben.

Sajtó alatt van

és

a „Kalausz“ kiadóhivatalában megrendelhető:

A siketnéma-oktatás és nevelés

kézikönyve.

Siketnéma-tanítók és tanügybarátok számára
írta

Scherer István.

A mű tartalma:

I. rész.

A siketnémák élet- és lélektana.

II. rész.

A siketnéma-oktatás története.

III. rész.

Phonetika. A beszédszervek és azok működése.

IV. rész.

A siketnéma-oktatás módszertana.

A mű 12—14 iven december hóban fog megjelenni és előfizetési ára 1 frt 50 kr. Ez összeg előleges beküldésével a példányok bérmentve küldetnek meg az előfizetőknek.

Ugyancsak a „Kalausz“ kiadóhivatalánál rendelhető meg a következő tankönyv:

A siketnémák
tárgyi és alaki nyelvoktatása.

Scherer István

Budapest.

Irták:

Berinza János

Vácz.

I. fok.

Előkészítő nyelvoktatás

az I. iskolaév számára . . . . . 10 kr.

II. fok.

Gyűjtő nyelvoktatás.

A II. iskolaév számára . . . . . 20 kr.

A III. „ „ . . . . . 30 kr.

A IV. „ „ . . . . . 40 kr.

Tömegesebb megrendelésnél s az összeg előleges beküldésével a példányok bérmentesítettnek.

Bichler I. könyvnyomdája, Budapest, III.